

ЗАПИСИ ИЗ РАТА

Неке књижевних података на немачком процесу

2 Од Стаљинграда до Берлина трајао је коштац, коштац на источној страни. На западној страни, није био ~~мали~~ ^м мали коштац пре-
 лаз оне ~~гремаде~~ ^а гремаде људи и материјала преко релативно уског Канала, и преби-
 јање атлантских беодема. Али код Стаљинграда је Немачка пропљувала крв, а у Бер-
 лину се срушила на пебацане своје оружје. ^е ~~Када~~ се већ добре размахнуле биле
 борбе за Стаљинград, један немачки мајор писао је у листу Дас Рајх, под пуним
 потписом и ово: "Једва једаред војска дорасла немачком Вермахту". А пред крај
 свега написа мајор је закључио: "Оно с оне стране, то је живи Сатана" — чиме је
 дакако ^о ~~ода~~ да је радост од тебешког судара са себи равним била само јуначка
 стилска фигура. Од Стаљинграда до Берлина дуго је било путевати и војевати, ^{али} ~~ам~~
 су на крају пута ^{непарке} ~~красноармејци~~ ^{непарке} ~~рогаве~~ ^{непарке} ~~обести~~ ^{непарке} ~~савици~~, коју аждаје ис-
 цепали, беснилу тештенском мишице полемили и зубе и језик у грло сасули. Бер-
 лама са истока и запада сва су ^{сробијена и} ~~дејства~~ ^{сробијена и} ~~чудовишта~~ ^{сробијена и} убијена, али ^{биће} ~~биће~~ ^{биће} ~~чудовишта~~
 шта је још ту, и још је тајна. Криминални процеси ^{нај} ~~против~~ ^{нај} ~~Немача~~ ^{нај} ~~букте~~ ^{нај} ~~на све~~
 стране клупе за оптуженике ^{нај} ~~начичкане~~ ^{нај} ~~су~~ ^{нај} ~~злочинцима~~ ^{нај} ~~од рода и имена~~ ^{нај} ~~од велике~~
 нације која је ^{нај} ~~човечанство~~ ^{нај} ~~задуживала~~ ^{нај} ~~не малим стварима и не ретко~~ ^{нај} ~~је~~ ^{нај} ~~зем-~~
 ља имала градове и села и институције чисте, ^{нај} ~~успремљене~~ ^{нај} ~~удобне~~ ^{нај} ~~лепе~~ ^{нај} ~~као~~
 кви су код других народа само приватни станови. А из те ^{нај} ~~земље~~ ^{нај} ~~је~~ ^{нај} ~~извирао~~ ^{нај} ~~злоч-~~
 чин непресушно, и још се ни из једних уста ~~нема~~ ^{нај} ~~није~~ ^{нај} ~~чуо~~ ^{нај} ~~крик~~ ^{нај} ~~скрушења и~~
 вапај покајања.

3 После првог светског рата дуго је свет теретио
 Немце одговорношћу ^а ~~зат~~ ^а ~~али~~ ^а ~~чинио~~ ^а ~~то~~ ^а ~~теоријски~~ ^а ~~са вером да ће~~ ^а ~~доказана~~ ^а ~~агре-~~
 сија и доказани срам бити довољно казне синовима и управљачима народа који је
 светска ^{ети} ~~култура~~ ^{ети} ~~бројала~~ ^{ети} ~~међу~~ ^{ети} ~~учитеље~~ ^{ети} ~~човечанства~~ ^{ети} ~~међутим~~ ^{ети} ~~Немци~~ ^{ети} ~~који~~ ^{ети} ~~тако~~ ^{ети} ~~радо~~
 до свирепе ^{никада} ~~кажњавају~~ ^{никада} ~~не знају~~ ^{никада} ~~шта је~~ ^{никада} ~~аутоказна~~ ^{никада} ~~и аутодисциплина~~ ^{никада} ~~Немци~~ ^{никада} ~~који~~ ^{никада} ~~на~~
 под бичем дисциплине ^{никада} ~~заправи~~ ^{никада} ~~дишу и живе~~ ^{никада} ~~не знају~~ ^{никада} ~~шта је~~ ^{никада} ~~аутодисциплина~~ ^{никада} ~~Изме-~~
 ђу првог и другог светског рата, ^{никада} ~~побеђена~~ ^{никада} ~~Немачка~~ ^{никада} ~~се~~ ^{никада} ~~крепила~~ ^{никада} ~~вулканском~~

~~универзално~~ својом разјареношћу и тражила оракул, ~~да чује~~ национални оракул, да чује које зло и колико зна да изабере за освету. Тражећи оракул, заминула је Томаса Мана, а нашла је Хитлера. И онда, Хајл Хитлер кроз победе и поразе, док свештеник оракула Гебелс није исписао последњу поруку и прогутао отров, и док се Стаљинград није домакао до Берлина. Сада над Немачком су подигнута вешала; на клупама криминалаца ~~седе~~ седе маршали, министри, и четвороструки доктори; по белом свету беже и крију се харамije и убице. Немачка је, са круну својој науци, философији и музици, вратила у човечанство мучења и мучилишта; оживела у Нирнбершком Германском музеју чуване фолтеркамере и фолтеринструменте. Немачка је постала фолтермајстер, мучитељ! Мучитељ — зна се то по клиникама — то је онај незаситни злочинац који, за разлику од типичног криминалца што бежи од жртве и места злочина, враћа се жртви и месту злочина, злочинство му је незајакљиво. По трима смртима су Немци убијали истог човека! Нема звери која докљано поново коље; нема крвника који дотучено још пече и догладнело још увија у мокре крпе и баца на мраз... ~~И~~ ^Ита на то да каже човечанство које се, тамо од древног Хераклита носи са проблемом етичких потенција! Хитлерова елита у Нирнбергу мирно гледа на платну свој германски фолтермузеум, који је она лично измислила, наређивала и спроводила... немачко биће је још ту. Бивошим челом бије ~~се~~ о исто место, и већ почиње говорити на разним језицима.

Недавно је у Америци изашла књига Немца Хајнриха Хаузера на енглеском језику. Хаузер није амерички Немац, ни дајбог! Провео је у Америци шест последњих година — није јасно да ли као избеглица, или на студијама, или случајно заостао — а књигу је написао за збогом-остај, пре одласка у отаџбину у Немачку. Дрзак наслов: да Немачка каже своје, дрска садржина са пуно арогантних изјава у име Немачке и против Америке. Издавачи су се оградиле тиме што је текст аутора пропраћен примедбама америчких стручњака за историју и за политику. Сматрали су, веле, да је добро књигу издати: да би се видели како мисле многобројни Немци и да Америка чује, понегде, праву истину о себи. Ми истичемо два пасуса из те књиге. Да Немачка никада неће примити

и ~~Фухте~~ и

7

успропнута дају ноћу. Некада театарска, некада клиничка, а некада и таква и онаква успропицања и надскакивања онога што је само собом довољно, налазимо у литератури немачкој, тамо где бисмо се најмање томе надали. Штефан Георге је значајна појава у немачкој књижевности новијих времена. Германско лирски талент, гордо прециозан, метафизичар, артист који је језиком и изразом суверено владао, а машту само над одабраним мотивима покретао. Волео је мукле проблеме, из којих треба најзад да исцвета величанствена или дубоко потресна синтеза. Делу је његова песма у којој се сам најзад загрли са смрћу. Али је карактеристично да је у приказ сна ушао и овакав стих: И све то јуриша, дера, удара, сева, гори. Тај метафизичар и неоромантик бринуо је такође о будућности немачког народа. С тим у вези најчешће помињана песма почиње овако:

Све имају и све знају, али уздишу ипак:
 "Оскудан живот! Надирање и глад свугде."
 Обиље недостаје!

Песник затим још конкретније развија горе речену (већ врло јаку констатацију) и у материалном и у интелектуалном смислу. Житнице су пуне, подруми су пуни, зната има у правини. Али оно прво нико не узима, оно друго нико не пије, треће нико не види. Шта је дакле тежа? Да ли нешто етичко високо, да ли нешто трансцендентно? Нема одговора, само мукла претња да онима који све имају и све знају, треба више и још, да је у њима глад за обиљем. Сатански је саставити та два појма: глад и обиље. Каква је то демонска глад којој треба обиље веће од свега што је све. Глад којој треба успропнутост над имањем и над знањем. Претња "надирања" над оно што је све. Нешто варварско има у тој песми која није без лепоте. Немац не зна за етику мере и границе, за етику реакције; не зна за спас кроз страдање; неће глад да савлада, неће ниједан афект да утоли.

Тако недоисказаном и штиљски замагљеном изразу над немачким проблемима подупиरे Штефана Георге понекад његов чисти антипод, песник Рихард Демл, који нема ништа са метафизиком који је био искрен, честит и снажан социјалист али Немац. Демлова

Имамо постељу, имамо дете,
О жено!
Имамо и рада и то обоје.
Имамо сунце, кишу и ветар.
Недостаје нам само једна маленкост
Да будемо слободни као птице —
Време.

Дикта нам не недостаје, о жено и дете,
Сем онога што ће кроз нас понићи
Да бисмо били тако смели као птице —
Само време.

Дела социјалистичка и радничка песма: самоуверење, осећање ^{сигурне} ~~победе~~ победе кроз
раднике саме. Оно што упада у очи то је типично немачка концепција, удресира-
на концепција о борбеном расположењу из обести. Имам све, али хоћу више него ~~и~~
све. Сувише не може човеку требати, али ето хоћу да се успрошнем нада све, да б~~о~~
~~их~~ све видео ~~испод себе~~ под собом. Демци се врло занимљиво успропице до пти-
ца: у три строфе, птицу види, степеновано, као слободну, лепо обучену, ~~и~~
и - смеду. Ту је поента. Друго је одговорна слобода, а друго неодговорна ~~слобода~~
смелост. Смелост прелази туђе границе, и кљуца туђе, и прави гнездо где хоће.
За све то Немцу, и кад је социјалист, треба само аутоматски атрибут: време. Смело-
ност не пита ограничења ни законе, мери само ^{своју} силу и ~~изорује~~ ^{користи} туђ живот. Социјали-
ста Демци учинио је криво птицама, и у себи побркао социјалисту и песника. Птице
су врло великим својим делом најнемоћнија створења, и поетски сиротна, скромна
и гладна створења. Кад Библија каже за птице и људе: да нити сеју ни жању, а
збринути су, то је поетска збринутост. Птицама руши куће свако кудо дете, а по-
томство им тамање од јајета. А кад ~~Немац~~ не сеје и не жање, онда ~~са~~ видели
смо како ~~се~~ брине сам о себи. Птице, за сву накнаду имају, строго узевши, само
крила, јер је песма дататек врло малом броју. Шта су крила, то зна поет; а со-
цијалист ^{је} пронашао у птици смелост. Радничку будућу срећу ~~је~~ социјалист ^{везао}

Непото книжевних података на немачком процесу

После првог светског рата дуго је свет теретио Немце одговорношћу за рат, али чинио то теоријски, са вером да ће доказана агресија и доказани срам бити довољно казне синовима и управљачима народа који је свеска култура оројала међу учитеље човечанства. Међутим, Немци, који тако радо до свирепости кажњавају, ^{никада} не знају шта је аутоказна, ~~аутодисциплина~~. Немци, који под бичем дисциплине заправо ^одишу и живе, не знају шта је аутодисциплина. Између првог и другог светског рата, побеђена Немачка се ~~крпала~~ крепила вулканско

~~у својој~~ својом разјареношћу, и тражила оракул, ~~национални~~ национални оракул, да чује које зло и колико ^{зла} да изабере за освету. Тражећи оракул, заоминула је Томаса Мана, а нашла је Хитлера. И онда, ^а Хајл Хитлер ["] кроз победе и поразе, док свештеник оракула, Гебелс, није исписао последњу поруку и прогутао отров, и док се Стаљинград није домакао до Берлина. Сада, над Немачком су подигнута вешала; на клупама криминалаца ^а ~~седе~~ седе маршали, министри, и четвороструки доктори; по целом свету беже и крију се харамџије и убице. Немачка је, за круну својој науци, филозофији и музици, вратила у човечанство мучења и мучилишта, ^{окивела} ~~окивела~~ ["] ~~Мирнобершк~~ ["] ~~ом~~ ["] ~~Германском~~ ["] ~~музеју~~ ["] чуване ["] фолтеркамере и фолтеринструменте. Немачка је постала фолтермајстер, мучитељ! Мучитељ — зна се то по клиникама — то је онај незаситни злочинац који, за разлику од ~~типичног~~ типичног криминалца што бежи од жртве и места злочина, враћа се жртви и месту злочина, злочинство му је незајажљиво. По трима смртима су Немци убијали истог човека! Нема звери која докљано поново коље; нема крвника који дотучено још пече, и догладнело још увија у мокре крпе и баца на мраз.... ["] Шта на то да каже човечанство које се, тамо од древног Хераклита, носи са проблемом етичких потенција! Хитлерова елита у Нирнбергу мирно гледа на платну свој ^{повременски} ~~свој~~ германски фолтермузеум, који је она лично измислила, наређивала и спроводила... Немачко биће је још ту. Биволим челом бије ~~о~~ о исто место, и већ почиње говорити на разним језицима.

[Недавно је у Америци изашла књига Немца Хајнриха Хаузера на енглеском језику. Хаузер није амерички Немац, ни дајбог! Провео је у Америци шест последњих година — није јасно да ли као избеглица, или на студијама, или случајно заостао — а књигу је написао за збогом-остај, пре одласка у отаџбину, у Немачку. Дрзак наслов: да Немачка каже своје, ["] дрска садржина са ~~пуно~~ пуно арогантних изјава у име Немачке, и против Америке. Издавачи ^а су се оградиле тиме што је текст аутора пропраћен примедбама америчких стручњака за историју и за политику. Сматрали су, веле, да је добро књигу издати: да би се видели како ["] мисле многобројни Немци, и да Америка чује, понегде, праву истину о себи. Ми истичемо два пасуса из те књиге. Да Немачка никада неће примити ~~да~~

демократски режим, јер ~~то~~ "то њеном бићу не ~~одговара~~ одговара." И да пруси-
јанство није мртво, и неће бити, јер је то "љубав и идеал Немачке". Веровати
је да кроз Хаузера говори велики део Немаца. Немачка је опасно индивидуалис-
тичка баш као држава и народ. Десетине година неког духовног или материалног
тренинга или неког пчелињег труда иду на то да се Немачка опет једаред изрази
брутално индивидуалистички, да провокативно испадне, да разјарено попрети сусе-
ду или свету. ~~Притихну~~ ^(заштићен Наци) да виде колико је свет готов да се преда и да
умре. ~~А~~ ^А ~~уриш~~ уриш и јуриш као из куће полуделих. Ако не ~~ниче~~ ^{Фихте и} ~~Хегл~~ ^{Хегл}, онда
неки скромнији Немац, само ако је довољно разјарљив, разјарује друге Немце
у име немачке супериорности над ~~сваким~~ свачим и над сваким. Некако већ пред рат,
у Београду, у Немачком институту држао је предавање Немац професор, славист, човек
који је у Београду сматран безмало као својта. Тема предавања — мало смо се ~~из~~
изненадили — Готфрид Келер. ~~Безмало~~ ^{Заштићен} смо се још више изненадили: предавач
говори и говори о стиховима тога чувеног швајцарско-немачког приповедача који
са стиховима доиста није стекао глас. Али мирно, објективно професорско преда-
вање занело је и Србе и Немце слушаоце. Одједаред, кључ за све: као из револве-
ра се проломи један врло субјективно подвриснут стих: "Кад све поведене, ми ~~не~~
немо стојати!" Објава рата: кад све полегне, Немац ће стојати. Професор је из-
нштачено нашао тему да би хитнуо провокацију и љуту опомену Београду, који је
можда већ давао на ~~наша~~ ^{наша} ~~наша~~ ^{наша} како осећати мисли. Крај предавања више нико
га није интересовао; ~~ни~~ ^{наша} ~~ни~~ ^{наша} Немце, који се тада још нису били прописно разјари-
ли, а ни предавача. ~~професора и академика~~

[Хитлер је и университете и академије лако залу-
дио оним чиме је сва Немачка нездрава на један збиља клинички начин, али и на
један театарски начин. Немац који влада и заповеда, чини то увек разјарено
важан и успропнут. Јесте ли запазили оне успропнуте официрске капе у овом ра-
ту? Клиничко беснило и поза успропнутости црте су немачког бића. Причучнути ~~на~~
на страхе ноге и реп, а предњим тешким копитима витлати над главама света. ~~А~~
кад наиђе ~~на~~ ратни фурор, Немачка, као они који на бронзаним споменицима, стоји

успропнута дају ноћу. Некада театарска, некада клиничка, а некада и таква ~~и~~ и онаква успропицања и надскакивања онога што је само собом довољно, на-
лазимо у литератури немачкој, тамо где бисмо се најмање томе надали. Штефан
Георге је значајна појава у немачкој књижевности новијих времена. Герман-
ски лирски талент, гордо прециозан, метафизичар, артист који је ~~и~~ језиком и
изразом суверено владао, а машту само над одабраним мотивима покретао. Волео
је мукле проблеме, из којих треба најзад да исцвета величанствена или дубоко
потресна синтеза. Депа је његова песма у којој се сан најзад загрли са смрћу.
Али је карактеристично да је у приказ сна ушао и овакав стих: И све то јури-
ша, дере, удара, сева, гори. Тај метафизичар и неоромантик бринуо је такође о
будућности немачког народа. С тим у вези најчешће помињана песма ~~је~~ почиње
овако:

W. K.

Све имају, и све знају, али уздишу ипак;
"Оскудан живот! Надирање и глад свугде!"
Обиље недостаје!

Песник затим још конкретније развија горе речену већ врло јаку констатацију
и у материалном и у интелектуалном смислу. Житнице су пуне, подруми су пун,
зната има у прабини. Али оно прво нико не узима, оно друго нико не пије, тре-
ће нико не види. Шта је дакле тежња? Да ли нешто етичко високо, да ли нешто
трансцендентно? Нема одговора; само мукла претња да онима који све имају и
све знају, треба више и још, да је у њима глад за обиљем, у потпуном раскошном, Fülle, Сатански је саста-
вити та два појма: глад и обиље. Каква је то демонска глад којој треба оби-
ље веће од свега што је "све". Глад којој треба успропнутост над имањем и над
знањем. Претња "надирања" над оно што је "све". Нешто варварско има у тој пес-
ми која није без лепоте. Немац не зна за етику мере и границе, за етику ре-
зигнације; не зна за спас кроз страдање; неће глад да савлада; неће ниједан
афект да утоли.

У тако недоисказаном и питијски замагљеном изразу
над немачким проблемима подупире Штефана Георге, понекад ~~његов чисти антипод,~~ *од њега сасвим различит.*
песник Рихард Демл, који нема ништа са метафизиком, који је био искрен честит
демонстрац и снажан социјалист али Немац. Демлова

~~provokativna, črkosna~~
provokativna, ali u p

M. Jones

Заміто
слова

титула,

M. Thomas

сигурне

За, Вашу квиневресс

Ормал спогана
